

MİRZE ELEKBER
SABİR

Hophopname

Prof. Dr. A. Mecit Doğru

MIRZE ELEKBER
SABIR

Hophopname

Dizgi - Baskı - Cilt : ATAK Matbaası . ANKARA
Necatibey Cad. Elgün Sok. No. 4 Tel 18 91 89

Kars'lı Aşık Şenlik'in
Aziz hatırasına!

Ö N S Ö Z

Şiirleri Kuzey Doğu Anadolu'ya kadar yayılan Azerbaycan'lı Sabir, bütün Sovyetler Birliği ülkelerinde, İran'da ve Afganistan'da bile tanınan bir şairdir. Nitekim Bakûda abidesi dikilmiş ve «Hophopname» adı altında toplanan Türkçe şiirleri, Farsça ve Rusça'ya da çevrilmiştir.

Azerbaycan'lıların kutsal bir kitap gibi değer verdikleri «Hophopname», Türkiye'de pek bilinmemektedir. Çünkü kitap ülkemizde basılmamış ve yalnızca bunun Arap harfleriyle yazılı bazı nüshaları eskiden ancak kütüphaneler ve bazı kişiler tarafından elde edilmiştir.

Bizde harf inkılabının yapılması ve aynı zamanda olarak Azerbaycan'ın kabul ettiği Latin alfabesinin sonradan değiştirilerek bunun yerine Kril (Rus) harflerinin alınması sebebiyledir ki «Hophopname» Türkiye'ye bir türlü giremedi.

Edebiyatımızda Sabir'in boşluğunu doldurmanın zorunlu olduğuna inananlar çoktur. İşte bu amaçla elimize geçen Kril alfabesiyle yazılmış bir «Hophopname»yi (Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakû, 1960) Türk harfleriyle okuyucularımıza sunmuş bulunuyoruz.

Daha sonraları Anadolu lehçesine yapılacak çevirmelere esas olmak üzere eser, hiçbir değişiklik yapılmadan yani orjinal haliyle arzedilmiştir.

Türk alfabesi, Anadolu ağzı ve Azeri şivesindeki bütün sesleri vermeye yeterli olmadığından transkripsiyon gerekirdi. Ancak bazı sebeplerden dolayı harfler elde edilmediğinden matbaanın kendi çabasıyla yaptığı yalnız bir Ħ (H) harfini kullanmakla yetindik.

Ħ (H) harfi, boğazdan telaffuz edilen «H» sesini vermek için kullanılmıştır.

İlk baskı olması, lehçe yakınlığı ve Farsça kelimelerin çokluğu sebebiyle birçok hataların olacağı tablidir. Orijinalitenin bozulmaması için bunlar elden geldiği kadar yanlış doğru cetvelinde verildi.

Mesleğimin dışında olarak ilk kez verdiğim bu eserin edebiyatımıza hizmetle bundaki bir boşluğu doldurduğunu ve Sabir'in hayranlarını sevindirdiğini görmek gelecekteki çalışmalarım için bir enerji kaynağı olacaktır.

Kitabın hazırlanmasında ve basılmasında uzun zaman ve yorucu çabalarıyla yardımda bulunan eşim Dr. Ülker'e, yeğenim Bilgehan Doğru'ya ve kardeşim Nedime Akman'a keza ATAK matbaasına teşekkür etmekten büyük bir haz duyarım.

Dr. A. Mecit Doğru

11Eylül 1975, Çankaya

SABİRİN BİYOGRAFİSİ (1)

Mirze Elekber Sabir (Anadolu ağziyle Mirza Ali Ekber Sabir) 1862 yılında Kafkasya'nın Şamahı şehrinde doğmuştur.

Küçük Sabir sekiz yaşında iken medreseye verilmiş ve daha ilk öğrenimi sırasında aşağıdaki gibi şiirler yazmaya başlamıştır :

«Tutdum orucu iramazanda
Galdı iki gözlerim gazanda
Mollam da döyür yazı yazanda.»

Sabir 12 yaşına girince meşhur şairlerden Hacı Seyyid Azim'in açtığı yeni usül bir özel okula verilmiş ve öğrenimine burada devam etmiştir.

Bir iki yıl okula devam ettikten sonra Sabir Türkçe ve Farsça okuyup yazmayı öğrenmiş, fakat babası daha ileri gitmesine izin vermeyerek kendisini ticaret hayatına alıştırmak üzere dükkânına almıştır. Buna rağmen Sabir alışverişten ziyade kendini yine okuyup yazmaya vermiş ve dolayısıyla babası tarafından sık sık azarlanmıştır. Hatta bir seferinde babası Sabirin şiir defterini yırtıyor. Sabir buna o kadar üzülüyor ki evi terketmek üzere Horasana giden

(1) Biyografi, Azerbaycan Kültür Derneğinin yayınladığı (6. nu, 1951) A. Vahap Yurtseverin makalesinden alınmıştır.

bir kervan ile yola çıkıyor. Fakat babası tarafından geri çevriliyor.

Bu sefer Muharrem ayı dolayısıyla Kerbelâ vak'ası üzerine yazdığı mersiyelerle gerek babasının gerekse şehir halkının sevgisini kazanıyor. Aynı zamanda güzel ve nükteli konuşması ve hazır cevaplılığı ile kısa zamanda din alimleri ve Şamahî'nin yüksek tabakası arasında geniş şöhret yaparak halkın dikkatini çekiyor.

Şair 23 yaşında iken Horasana seyahata çıkıyor. Böylece Meşhed, Sebzevar, Nişabur, Türbeti Haydariyye, Türbeti Cem, Semerkant ve Buhara taraflarını dolaşiyor ve bu süre içinde hayatını seyyar satıcılıkla kazanıyor. Fakat o sıralarda Horasanda kolera salgını başgösterdiğinden çok geçmeden Şamahî'ya dönüyor.

Bundan bir zaman sonra Kerbelâyı ziyarete gidiyor. Dönüşünde tekrar Horasana uğruyor. Bu defa Türkistanın Aşk Abâd veya Merv şehrine yerleşmek niyetindedir. Fakat babasının ölümü üzerine tekrar Şamahî'ya dönmek zorunda kalıyor.

Şamahî'ya geldikten sonra evleniyor ve 15 sene içinde sekiz kız çocuğu oluyor.

Sabir kuyruk yağından sabun yapıp satmakla hayatını kazanıyor. Yoksulluk ve sefalet içinde ömür sürdüğü halde işinden arta kalan zamanını yine de kitap okumaya ve şiir yazmaya veriyor.

1911 senesinde hemşehrilerinden iki şairle tanışıyor ve bunlarla yakın arkadaş oluyor (Abbas Sihat ve Muhammed Tarrah). Her üçü de boş zamanlarında buluşur, Türkçe ve Farsça kaside ve gazel okur ve irticalen şiir söyler-

